

Александар РАСТОВИЋ

БРИТАНСКА ШТАМПА О УСПЕСИМА СРПСКЕ ВОЈСКЕ У ПРВОМ БАЛКАНСКОМ РАТУ*

Апстракт: У тексту на анализира писање британске штампе о успесима српске војске у Првом балканском рату. Све до појаве чланака који су афирмативно писали о ратним успесима српске војске, храбрости и части српских војника и официра, британска влада је заузимала врло резервисан став према захтевима српске владе у прилог признавања територијалних успеха њених војника. Тек је писање британских новина и активно деловање тамошњег јавног мњења у прилог балканских савезника натерало британску владу да напусти до тада вишедеценијски принцип очувања територијалног интегритета Турске на Балкану и изјасни се у прилог промене статуса кво.

Кључне речи: британска штампа, Први балкански рат, српска војска, статус кво, Велика Британија

У историји балканских народа и држава Први балкански рат заузима посебно место. После вишевековне националноослободилачке борбе остварио се идеал многих генерација да Турска коначно напусти Балканско полуострво, а територије буду враћене матичним државама. Што се тиче Србије њен циљ је био да дефинитивно ослободи делове свог народа од турске власти, а како академик Михаило Војводић с правом примећује, изласком на море разреши питање своје политичке и економске независности.¹ Што се тиче Старе Србије и Вардарске Македоније њихово ослобођење било је последица дугог историјског

* Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете и науке Републике Србије *Европа и Срби (1804-1918): Подстицаји и искушења европске Модерне* (Ев. бр. 177031).

¹ М. Војводић, *Србија и македонско питање*, Историјски гласник 1–2 (1990–1992) 1992, 46.

процеса, при чему се Србија за тај завршни чин припремала неколико деценија уназад, и војно и економски и политички, мада треба нагласити да је успех те борбе зависио како од спремности и снаге саме Србије тако и њених балканских савезника, али и од општих међународних околности које су владале у том тренутку.²

Величанствени војни успеси балканских савезника шокирали су владе великих европских сила. Њихови политичари нису могли да верују да је Турска у војничком смислу потучена само за неколико недеља. Убеђени да ће турска војска врло брзо изаћи на крај са савезничким трупима нису размишљали да је „болесник на Босфору“ метастазирао, и да је принцип очувања територијалног статуса кво даље неодржив.

У промени тог аксиома политике главних европских сила, између осталих и Велике Британије, пресудну улогу је одиграло јавно мњење, прецизније речено тамошња штампа и новинари. Према томе, Први балкански рат је означио прекретницу у писању британске штампе о балканским државама и њиховим народима. Изразити туркофилски правац острвске штампе који је у већој или мањој мери био карактеристичан у деветнаестом и почетком двадесетог века уступио је место објективнијем третирању балканске стварности. Већ прве војне победе удружених балканских држава над турском војском освојиле су симпатије британских листова, који у својим уводним коментарима, чланцима, репортажама много више него раније изражавају легитимне интересе балканских народа. Ако се зна да је британско јавно мњење, а посебно штампа имала снажну улогу у креирању спољне политике владе, што се нарочито дешава од средине деветнаестог века, онда извештавање енглеских новинара о балканским ратовима има посебну тежину.³ Све до избијања Првог светског рата британско јавно мњење је превасходно утицало на формирање курса спољне политике владе.⁴ То потврђују и речи лорда Ленсдауна, британског министра спољних послова, који је истицао да је „јавно мњење било способно да присили владу да прихвати курс акције коју је оклевала да предузме“.⁵ Немац Карл Петерс који је посетио Велику Британију 1904. године забележио је да је „тамошња штампа главно оружје различитих партија и да има такав утицај у Великој Британији који нема штампа у било којој другој европској земљи. Тамо сви читају новине и то два листа, један јутарњи и један вечерњи“.⁶ Иначе, период

² С. Терзић, *Стара Србија (XIX-XX век). Драма једне цивилизације*, Нови Сад – Београд 2012, 177.

³ P. M. Kennedy, *The Realities behind Diplomacy : Background Influences on British External Policy 1865–1880*, London 1996, 52.

⁴ K. G. Robbins, *The Foreign Secretary, The Cabinet, Parliament and the Parties*, 3, види у *British Foreign Policy under Sir Edward Grey*, ed. by F. H. Hinsley, Cambridge 1977.

⁵ K. G. Robbins, *Public Opinion, The Press and Pressure Group*, 71, види у *British Foreign Policy under Sir Edward Grey* ed. by F. H. Hinsley, Cambridge 1977.

⁶ S. Koss, *The Rise and Fall of the Political Press in Britain*, vol. II, *The Twentieth Century*, London 1984, 3.

од 1860. до 1890, сматрао се златним добом британске штампе, с обзиром на то да је она доживела своје модерно утемељење.⁷

Од свих балканских савезника британске новине су се највише интересовале за Србију и Бугарску. О посебном интересовању острвске штампе за Србију писао је у предвечерје балканског конфликта Славко Грујић, српски дипломата из Лондона. Грујић је у више наврата известио Београд да је писање тамошњих новина повољно за Србију, бар утолико што јој се ништа не замера и што се нигде не брани Турска. Грујић примећује да су се сви листови слагали у томе да је тражење озбиљних реформи оправдано, и да велике силе морају на неки начин да гарантују њихово извођење, али и да би избијање евентуалног рата требало локализовати.⁸ Од оваквог писања одударали су текстови Херберта Вивијана, путописца који је у више наврата посећивао Србију крајем деветнаестог и почетком двадесетог века. Као велики поштовалац последњег Обреновића није могао никада Србима да опрости начин на који су ликвидирали свог владара. Иако, просрпски оријентисан, он након преврата постоје жесток критичар Србије што се посебно рефлектовало током балканских ратова. Антибалканска и протурска расположења, изражавао је лист *Standard*, и то је посебно дошло до изражаја у тексту објављеном 15. октобра 1912, у коме су нападани балкански савезници јер су без стварних разлога, већ искључиво због територијалних експанзија, нарушили европски мир. Уједно, изражавала се нада да ће Турска успети да порази балканске државе и да им очита заслужену лекцију.

Најугледнији и најутицајнији британски листови су током Првог балканског рата слали на ратиште своје специјалне, или ратне извештаче. Тако је на пример за *The Daily Mail* извештавао Виљем Тафнел Ле Квекс, новинар и писац научно фантастичних и шпијунских романа, који је једно време извештавао из Доњег дома британског парламента за лист *Globe*, док је за време Првог светског рата радио за британску обавештајну службу. У исто време, специјални извештач *Daily Express*-а је био Филип Персивал, амерички новинар који се прославио својим извештавањима из грчко-турског рата 1897, и шпанско-америчког рата 1898. године. За *Times* су писали ратни дописници Реџиналд Ранкин, потпуковник енглеске краљевске војске, и Морис Беринг, који је за исти лист објављивао текстове и у Другом балканском рату. Иначе, Беринг је по вокацији био драмски писац који је једно време радио у дипломатској служби. Често је путовао по Русији, а занимљиво је да је за *Morning Post* извештавао о руско-јапанском рату. Извештач *Morning Post*-а је био Франк Фокс, а *Daily Telegraph*-а, Роберт Џозеф МакХјуџ, потпуковник који је новинарски занат испекао током шпанско-америчког рата. Овај новинар се налазио у штабу српске армије и пратио њена дејства. За објективно писање је награђен Орденом Светог Саве. Исти лист је током Другог балканског рата у Београду акредитовао ратног извештача Ашмида Бартлета, поручника британске краљевске армије. Провинцијски *Manchester Guardian* је

⁷ А. Растовић, *Велика Британија и Србија 1903–1914*, Београд 2000, 220.

⁸ АС, МИДС, ПО, 1912, Ф-ХI, Д-VIII, Пов. бр. 1616, С. Грујић – Н. Пашићу, 20. IX 1912.

за свог специјалног дописника именовано Хенрија Невинсона, новинара, дописника из Бурског рата, борца за изборно право жена.

Са почетком ратних операција српске армије неколико британских листова, а међу њима *Daily News* и *Leader* су заузеле српско гледиште. У броју од 9. октобра, штампан је текст Харолда Спендера, личног Гледстоновог пријатеља, у коме се одговорност за избијање балканског конфликта бацала на велике силе, а нарочито на Енглеску.⁹ Први британски лист који се без икаквих ограда изјаснио за балканске државе био је конзервативни *The Bystander*. У броју од 9. октобра 1912, објавио је чланак *Најбоље жеље за успех балканских народа* у коме се објашњавало зашто је уредништво листа на страни балканских држава и изражавала нада да ће тамошње државе једном заувек ослободити Европу од Турака и пребацили их у Малу Азију. „Само на тај начин биће скинуто са дневног реда европске политике једно мучно питање и тек тада ће се моћи говорити о европском миру.“ Међутим, *Times* и *Pall Mall Gazette* нису делили овакво мишљење, напомињући да је важно да се енглеско јавно мњење држи резервисано, а да нарочито штампа треба да буде неутрална. Разлог за то су видели у опасности да се балкански рат претвори у општи рат.¹⁰

Непосредно пред избијање рата *Daily Mail* је објавио неколико занимљивих текстова о Србији који у доброј мери осликавају тадашње стање и атмосферу. У тексту новинара Чарлса Хендса о припремама за рат у Београду напомињало се да је влада изгласала ратне кредите, и да су сви војно способни Срби позвани на мобилизацију. Уочио је да су многе продавнице затворене јер нема посла, а ни људи који би га обављали. Навео је податак да је на једног запосленог долазило чак дванаест мобилисаних. Међутим, приметио је да нема претераног ратног ентузијазма, а то је објашњавао тиме што је на улицама срео врло мало људи.¹¹

Величанствене војне победе балканских савезника над Турском учврстиле су европске силе у уверењу да се статус кво не може одржати и да се мора признати фактичко стање. Својеврсни парадокс је настао у Великој Британији где је дошло до процепа између владе и грађана, парламента и штампе, који су се с једне стране опирали променама, а с друге стране залагали да се балканским победницима признају резултати њихових победа. Такво јединство јавности и штампе натерало је и владу да прихвати реално стање. О овом питању најчешће су писали: *The Westminster Gazette*, *Daily Telegraph*, *Daily News*, *Daily Mail*, и *The Times*. Сви су они објављивали чланке у прилог балканских савезника, промене статуса кво и признавања резултата рата. Први листови који су у тамошњој јавности лансирани тезу о томе да ће бити немогуће одржати статус кво на Балкану, били су *The Westminster Gazette*, и *Daily News*. У напису *The Germs*

⁹ АС, МИДС, ПО, 1912, Ф-Х, Д-Х, Пов. бр. 1754, С. Грујић – Н. Пашићу, 2. X 1912.

¹⁰ АС, МИДС, ПО, 1912, Ф-И, Д-VII, Пов. бр. 217; 2163, Посланство Краљевине Србије у Великој Британији – Председнику Миистарског савета и министру иностраних дела Краљевине Србије, Николи Пашићу, 29. IX 1912.

¹¹ *The Daily Mail*, N 5159 (October 18) 8, *Getting Ready for the Fight. Belgrade with the Streets Up*.

of a Common Policy објављеном 15. октобра 1912. године, *Westminster Gazette* је тврдио да је „статус кво отишао заувек и да је заједнички интерес свих страна да он треба да буде замењен сталном владом ма какве врсте“.¹² У међувремену, исти лист је 26. октобра објавио текст *The Great Strategy* у коме се истицало да су савезници остварили одлучујуће победе и да се показало да је балкански савез јачи него што се претпостављало. Новинар овог чланка је сматрао да је „примена принципа Балкан балканским народима једина формула за стварност ако у рату победе Балканци“, као и да неће бити мира ако се то не оствари.¹³ Анализирајући изјаву Едварда Греја да је статус кво неодржив, исти лист је у тексту *Towards the Chataldja Lines*, објављеном 1. новембра, изнео став да постоји разлика између мишљења изнетих у предвечерје рата, констатујући да су се догађаји одвијали брже него што се мислило и изнео мишљење да се тренутно стање мора узети у обзир, односно да се статус кво неће моћи одржати.¹⁴

Британска штампа као и званична политика су исказивали велико изненађење које се граничило са сензацијом због брзих и сјајних победа балканских савезника, а посебно српске војске у Првом балканском рату. Постоји велики број чланака који су објављени на ту тему. Без изузетка о томе су писали сви листови, а посебно *Times* и *Daily Telegraph*, који су то чинили на објективан начина често и са великом дозом наклоности према Србији. Тако је на пример *Times* 4. новембра 1912. објавио уводни чланак *King Peters Entry into Uskub. Patriotic Welcome* у коме се анализирао српски успех у узимању тога града.

И лист *Standard* који је био традиционално уздржан према Србији, објавио је 9. новембра 1912. афирмативан чланак о српској војсци *The Servian Army. Impressions of the Man and their Training*. Новинар чланка је констатовао да је пре балканског рата Велика Британија потцењивала српску војску и да је то вероватно последица одвратности због краљеубиства у коме су српски официри одиграли главну улогу, као и због врло јаких предрасуда према Србима. Даље је истицао да је као посматрач стекао утисак да су српски војници врло уредни, а да чак и рањеници изгледају врло орно. Као добру карактеристику српске војске је навео и чињеницу да нема сегрегације између српских и турских војника-рањеника у болницама, односно да се третирају на исти начин. Цитирао је неколико српских војника који су му признали да не осећају мржњу према Турцима, војницима.¹⁵

Британски листови су исцрпно писали о проблему изласка Србије на море и источним албанским границама, о два питања која су за Србију била од животне важности, а која су посебно обележила дипломатску активност великих сила на Лондонској амбасадорској конференцији и изазвала њихова највећа спорења.¹⁶ Своје прилоге о томе најчешће су објављивали *The Times*, *The Daily*

¹² The Westminster Gazette, vol. XL, N° 6049 (October 15, 1912) 1, *The Germs of a Common Policy*.

¹³ The Westminster Gazette, vol. XL, N° 6059 (October 26, 1912) 1, *The Great Strategy*.

¹⁴ The Westminster Gazette, vol. XL, N° 6064 (November 1, 1912) 1, *Towards the Chataldja Lines*.

¹⁵ The Standard, N° 27587 (November 9, 1912) 9, *The Servian Army. Impressions of the Man and their Training*.

¹⁶ А. Растовић, *Велика Британија и Србија 1903–1914*, Београд 2005, 304.

Telegraph, *The Westminster Gazette* и *Daily Mail*. Њихово третирање ових питања било је разноврсно. Највећи број чланака није ишао у прилог српских захтева. Британска штампа је од 12. новембра 1912. почела да објављује прилоге чија је основна порука гласила да су српске претензије на приморју локално питање, због кога није вредно водити општи рат. Одмах после оваквих текстова долазили су чланци у којима су се српски захтеви подржавали и бранили, а најмање је било информативних или неутралних написа. Највише таквих текстова објављивао је *Daily Mail*.

Једино је *Times* објавио подједнак број прилога у којима су се нападале и браниле српске територијалне аспирације на Јадрану, али и писало без изношења јасних вредносних судова. У тексту *The Pathway to Peace* објављеном 19. новембра 1912, редакција листа је критиковала Србију због своје неумерености у погледу територијалних аранжмана и позивала је да не провоцира Аустрију. У чланку се истицало да Срби нису показали нимало скромности после својих победа, као што је случај с Бугарима. Напомињало се да су европске земље вољне да допусте да се српске тежње задовоље у извесним границама и када дође за то време, али да не желе да буду увучене у општи рат због жеља које су пренагљене. На крају текста, Србија се упозоравала да Велика Британија неће допустити да буде увучена у конфликт због једног локалног неспоразума који би се врло лепо могао решити у корист мира.¹⁷

Исти лист је објавио и чланак *The terms of Allies* у коме се истицало да је „Србија брзо изгубила сјај својих успеха услед лудог и провокативног држања према Аустрији. Цела Европа је била спремна да поново призна обнову старе српске царевине и да јој пружи помоћ за нов развитак на широј основи, али су сами Срби учинили све да покваре лепо мишљење које су стекли. Ако Србија продужи да се тако држи то неће ићи у њену корист“, поручивало се српској страни.¹⁸ Ипак, овај лист је објавио неколико текстова у прилог српских територијалних надокнада. Тако се на пример, 27. новембра, у напису *The Causes of Tension* напомињало да је „Србија напредна земља, и да с разлогом тражи слободан излаз на Јадранско море за своју трговину, с обзиром на то да јој то њене победе дозвољавају. То мишљење дели и Енглеска која не жели да Србија буде потиснута, већ само жели да она своје тежње изнесе мирно и у згодном моменту.“¹⁹

У погледу статуса Пећи, Призрена, Ђаковице и Дебра, градова који су представљали стратешки грудобран према новоформираној албанској држави, британски листови су доносили или негативне текстове или оне информативне природе, без експлицитног изјашњавања за или против. Тако је *Times* 15. јануара 1913, објавио чланак свог цариградског дописника *The Servians At Dibra* који се бавио питањем етничког састава спорних територија у Албанији, Старој Србији и Македонији. Аутор је писао о српском заузимању Дебра и истакао да се иако албанско становништво није желело припајање Дебра Србији, није жалило на

¹⁷ The Times, N° 40060 (November 19, 1912) 9, *The Pathway to Peace*.

¹⁸ The Times, N° 40061 (November 20, 1912) 9, *The Terms of the Allies*.

¹⁹ The Times, N° 40067 (November 27, 1912) 9, *The Causes of Tension*.

освајаче, пошто је окупација изведена на миран начин. Говорећи о статистичким подацима, новинар је навео да је Дебар седамдесет пет процената албански, а да остатак чине Бугари, које српски пропагандисти називају Србима. Сва дримска долина је албанска, од Дебра до Везировог моста; Албанци су једини становници Љуме, Ђаковице и Качаника у коме има само два српска села. У Призрену, Пећи, Приштини, Рожају, Гњилану и Вучитрну, Албанци су већина становништва, док Срби преовлађују у Митровици и у малом делу близу српске границе.²⁰ Британски листови нису све време трајања Првог балканског рата писали само у позитивном контексту о Србији. Било је доста текстова у коме се она и снажно критиковала. Тако на пример, када се десила чувена афера са нестанком аустријског конзула Прохаске у Призрену, целокупна штампа је нападала Србију, посебно јој пребацујући што спречава преписку Аустрије с конзулом, што је било противно међународном праву.

Честа тема енглеских листова су били сукоби и несугласице балканских савезника. Тамошња штампа је већ на почетку Првог балканског рата уочила да међу савезницима, а посебно између Србије и Бугарске, постоје велике разлике и да је само питање времена када ће оне свом својом жестином избити на видело. Како је рат одмицао заиста су несугласице биле све израженије, и почев од априла 1913, листови на британском острву су о њима извештавали свакодневно. Посебно опширно о тој проблематици су писали *Times* и *Daily Telegraph* и то фактографски, без дубљег улажења у позадину конфликта. Они су само објављивали вести да сукоби постају све израженији. Тако је *Times* у чланку *The Danger of Balkan Rivalry. Advice to the Allies* од 14. априла 1913, констатовао да су се бугарски новинари и политичари озбиљно огрешили о балканску ствар својим неумереним изјавама.²¹

У броју од 21. априла, исти лист је донео текст Џејмса Баучера, познатог бугарског лобисте под насловом *The Tension between Allies. A Serious Situation. Servian Claims in Macedonia*, у коме се упозоравало да односи Србије и Бугарске постају сваким даном све критичнији. Баучер је извештавао да је немогуће предвидети како ће се спор завршити, али је подвукао да се „српска влада неко време колебала али је на крају попустила пред жељама војске која тражи да Србија остане у свим крајевима који су војно заузети и да жели заједничку границу са Грчком“.²² Неколико дана пред почетак ратних сукоба, послао је извештај у коме је резигнирано констатовао да више нема никаквог изгледа да ће спор Србије и Бугарске бити решен компромисом и да се ситуација може једино спасити интервенцијом европског концерта.²³

У тексту *Quarrels of the Balkan Allies*, од 26. маја исте године, *Daily Telegraph* је испољио пробугарски став и прекинуо до тада објективно извешта-

²⁰ The Times, N° 40109 (January 15, 1913) 5, *The Servians at Dibra*.

²¹ The Times, N° 40185 (April 14, 1913) 5, *The Danger of Balkan Rivalry. Advice to the Allies*.

²² The Times, N° 40191 (April 21, 1913) 6, *The Tension between Allies. A Serious Situation. Servian Claims in Macedonia*.

²³ Преглед стране штампе – Прес биро Београд – 1913, 13. јун 1913.

вање британских листова о тој проблематици. Лист је јавио да између Београда и Атине постоји једна врста пакта против амбиција Софије и изразио разумевање за становиште Бугара, иако није био вољан да га у потпуности одобри. Пренет је бугарски став о томе да су они поднели највећи терет у рату против Турске. Истовремено су Срби и Грци имали лак задатак да тријумфују над једном незнатном непријатељском силом. Лист је сматрао да је велики део територије Македоније бугарски, по раси и афинитету, а посебно крајеви од Сереза до Егејског мора и око Драме.²⁴

Занимљиво је да је пробугарску позицију током ратних сукоба заступао *Westminster Gazette*. У чланку *Getting even in the Balkans* објављеном 14. јула 1913, отворено се признавало да су њихове симпатије на страни Бугарске. Листови као што су *Pall Mall Gazette*, *The Times*, *The Daily Chronicle*, *The Daily Telegraph*, *The Morning Post* много су писали о српским захтевима за поделу спорних територија и ревизију савезничког уговора. Њихово гледиште је било углавном подударно са српским амбицијама. *Pall Mall Gazette* се врло интензивно бавио српско-бугарским зађевицама и сукобом дојучерашњих балканских савезника. У више текстова током маја и јуна 1913, Бугарска је саветована да би требало да учини извесне концесије, уместо што инсистира на испуњавању сваког слова једног уговора који никада не би био потписан у постојећој форми да је било могуће предвидети догађаје.

Сумирајући писање британске штампе о балканским ратовима можемо закључити да је оно у предвечерје ових догађаја, који су потресли ондашњу политичку карту Европе, било на трагу става званичног Лондона о неопходности очувања интегритета Турске. Међутим, бриљантни успеси војски балканских држава натерали су најважнија пера британске штампе да почну да пишу у прилог балканских савезника односно потребе измене статутса кво и признавања резултата победа на терену. Скоро сви најутицајнији енглески листови тога времена имали су своје специјалне или ратне дописнике на балканском ратишту. У својим извештајима они су углавном писали објективно, поготово када је реч о Првом балканском рату. Ту и тамо било је заједљивих или непринципијелних коментара на рачун балканских народа и њихових територијалних аспирација. Међутим, у Другом балканском рату један број коментатора и специјалних извештача, поготово дипписник *Times*-а Дејвид Баучер, ставили су се на страну једне од сукобљених страна, што је довело до извесне необјективности у њиховом извештавању о узроку и току сукоба дојучерашњих ратних савезника. Ипак, опште гледано балкански ратови су направили велику прекретницу у британској штампи у погледу објективнијег представљања балканских народа, јер не треба сметнути с ума да је до тада о многим балканским народима, а пре свега о Србима преовладала негативна перцепција у британским листовима и јавности уопште. Они су сматрани лошим момцима који су склонили

²⁴ The Daily Telegraph, N° 18126 (May 26, 1913) 11, *Quarrels of the Balkan Allies. Bulgaria, Servia and Greece. Approaching Crisis. Irreconcilable Views. New War Feared.*

изазивању нестабилности на Балканском полуострву. Балкански ратови су направили велики помак у објективнијем представљању како балканских народа тако и тамошње стварности.²⁵

²⁵ А. Растовић, *нав. дело*, 333–334.

Aleksandar Rastović

**BRITISH PRESS ABOUT SUCCESSES OF THE SERBIAN ARMY
IN THE FIRST BALKAN WAR**

Summary

Despite of strong and official attitude of the British government that it was necessary to preserve the integrity of Turkey, the brilliant success of the armies of the Balkan states forced the most important writers of the British press to start writing in favor of the Balkan Allies, i.e. it required the change of the status quo and recognition of the results of the victory on the war field. Of all the Balkan allies, British newspapers were particularly focused on Serbia and wrote positive about successes, dignity, courage, dexterity of the Serbian armies and soldiers. There are number of articles published on the subject. Almost all most influential English newspapers of that time had their special and war correspondents in the Balkan war zone. In their reports, they mostly wrote objectively, especially when it comes to the First Balkan war. Generally speaking the First Balkan war made a major milestone in the British press regarding the objective presenting of the Balkan peoples, as one should bear in mind that until then, in the British newspapers and general public, there had been the prevailing negative perception of the Balkan peoples, especially the Serbs who had been seen as bad guys prone to cause instability on the Balkan Peninsula. The First Balkan war made a great step forward to a more objective presentation of both the Balkan nations and the local reality.

Keywords: The British Press, The First Balkan War, serbian army, Great Britain, status quo.